

DIPLOMATIC AND POLITICAL RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND AFRICAN COUNTRIES AT THE PRESENT STAGE

¹Valentyn STAFIICHUK, ²Oksana MALYNOVSKA, ³Vitalii OSTROUKH

^{1,3}Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

²Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

¹valikosta@ukr.net ²oksana.malynovska@ukr.net ³os-vit@knu.ua

¹<https://orcid.org/0009-0002-7820-2588>,

²<https://orcid.org/0009-0000-9499-2896>, ³<https://orcid.org/0000-0003-4097-1736>

Abstract

Due to a number of objective and subjective circumstances, Africa has remained virtually ignored by Ukrainian diplomacy and politics since Ukraine declared independence: in 31 years, Ukrainian presidents have visited only 3 African countries, and Ukrainian embassies were opened in only 10 countries. Throughout the years for almost a quarter of African countries, contacts were limited to formal correspondence. After 2022, Ukrainian foreign policy towards Africa became more active: 8 embassies were opened; a number of official visits and telephone conversations took place at the highest level, some for the first time since independence; African states supported a number of pro-Ukrainian initiatives, etc. At the UNGA level, Cape Verde, Liberia, and the Seychelles vote most consistently in favour of resolutions on Ukraine, while most of the resolutions we reviewed were not supported by African states. Political interaction between Ukraine and Africa remains at a fairly low level, both due to strong opposition from Russia and China and existing stereotypes, and due to insufficient opportunities for Ukraine to convey truthful information, including about Russia's genocidal policy and the consequences of its violation of international norms and principles, and its refusal to use its share of the Soviet legacy in Africa. To improve diplomatic and political relations with African states, Ukraine must show itself as a predictable and reliable partner and an integral part of the democratic world; convey clear messages (territorial integrity, dignity, anti-colonialism, etc.); take into account local characteristics and the regional context; intensify interaction with regional leaders; and strengthen its economic, informational, and cultural presence. Although diplomatic and political interaction with African states after 2022 is unprecedented since the declaration of independence, it still does not match the mutual potential.

Key words: Africa; African states; diplomatic relations; political relations; UNGA resolution; Ukraine.

First received: 09-09-2025

Accepted: 11-12-2025

Published: 15-12-2025

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2025.94.1>

License: Creative Commons Attribution CC BY 4.0

ISSN: 2413-7154 (print), 2413-7553 (online)

ДИПЛОМАТИЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ДЕРЖАВАМИ АФРИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

¹Валентин СТАФІЙЧУК, ²Оксана МАЛИНОВСЬКА, ³Віталій ОСТРОУХ

^{1,3}Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

²Академія праці, соціальних відносин і туризму, Київ, Україна

¹valikosta@ukr.net ²oksana.malynovska@ukr.net ³os-vit@knu.ua

¹<https://orcid.org/0009-0002-7820-2588>,

²<https://orcid.org/0009-0000-9499-2896>, ³<https://orcid.org/0000-0003-4097-1736>

Анотація

Африка в силу низки об'єктивних та суб'єктивних передумов з моменту проголошення Україною незалежності залишалася практично поза увагою української дипломатії і політики: за 31 рік українські президенти відвідали лише 3 африканські держави, а українські посольства було відкрито лише в 10-и державах. Майже зі чвертю африканських держав за усі роки української незалежності контакти обмежувалися лише протокольним листуванням. Після 2022 року африканський вектор української зовнішньої політики значно активізувався: було відкрито 8 посольств; відбулася низка офіційних візитів і телефонних розмов на найвищому рівні, деякі вперше за весь період незалежності; африканські держави підтримали низку проукраїнських ініціатив тощо. На рівні ГА ООН найбільш послідовно за резолюції по Україні голосують Кабо-Верде, Ліберія і Сейшельські Острови, тоді як більшість розглянутих нами резолюцій африканські держави не підтримували. Політична взаємодія між Україною та Африкою все ще залишається на доволі низькому рівні як через сильну протидію Росії і Китаю та існуючі стереотипи, так і через недостатні можливості для донесення Україною правдивої інформації, у тому числі про геноцидальну політику Росії і наслідки порушення нею міжнародних норм і принципів, та відмову використовувати свою частку радянського спадку в Африці. Для покращення дипломатичних та політичних стосунків з африканськими державами Україна повинна показувати себе передбачуваним і надійним партнером та невід'ємною складовою демократичного світу; нести зрозумілі послони (територіальна цілісність, гідність, антиколоніалізм тощо); враховувати локальні особливості та регіональний контекст; активізувати взаємодію з регіональними лідерами; посилювати економічну, інформаційну, культурну присутність. І хоча дипломатична та політична взаємодія України з африканськими державами після 2022 року є безпрецедентною з моменту проголошення незалежності, вона ще не відповідає взаємному потенціалові.

Ключові слова: Африка; держави Африки; дипломатичні відносини; політичні відносини; резолюція ГА ООН; Україна.

Рукопис вперше отримано: 09-09-2025

Прийнято до друку: 11-12-2025

Опубліковано: 15-12-2025

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2025.94.1>

Ліцензія: Creative Commons Attribution CC BY 4.0

ISSN: 2413-7154 (друкована версія), 2413-7553 (електронна версія)

Вступ

Африка — це 54 суверенні держави або 28% голосів в Організації Об'єднаних Націй (ООН). Також африканські держави присутні у багатьох міжнародних урядових та неурядових організаціях і сумарно мають значний політичний вплив на прийняття рішень та формування політики на відповідних регіональних і глобальному рівнях. Тому й надалі нехтувати настільки вагомим дипломатичним і політичним ресурсом для забезпечення своїх національних інтересів загалом та просування правди про російську геноцидальну політику зокрема, Україна вже просто не може собі дозволити.

У той час, коли на початку XXI ст. авторитарні Китай і Росія [варто пам'ятати і про активізацію африканського вектора Туреччиною, Індією, Бразилією, Саудівською Аравією та іншими державами Глобального Півдня], використовуючи найширший арсенал методів, як дипломатичних, економічних, фінансових чи військово-політичних, так і поширення та всіляку підтримку авторитарних режимів, корупційні схеми, шантаж, пропагандистські гасла «боротьби із західним імперіалізмом і (нео)колоніалізмом», розпочали хвилю дуже агресивної боротьби за вплив на африканський континент, африканський вектор української дипломатії не був серед пріоритетних. Крім іншого, метою китайської та російської політик було й активне витіснення з Африки нинішніх союзників України — держав ЄС і НАТО, що також значно звузило можливості донесення достовірної інформації про російську агресію проти України, яка на 2022 рік, як через власну дипломатичну недалекоглядність і нехтування африканським вектором, так і послаблення ваги своїх союзників, опинилася в Африці в інформаційному вакуумі: у регіоні домінувала російська пропаганда та китайське потурання діям Росії. Результатом стало сприйняття російської агресії проти України через призму ж російської брехні та дуже низька підтримка України африканськими державами як на рівні ООН, так і в численних міжнародних та регіональних організаціях. Тому надзвичайно актуальним для України завданням є розширення своєї багатосторонньої, у першу чергу дипломатичної, політичної, економічної та інформаційної, присутності в Африці, зокрема, і на основі використання плідної взаємодії з багатьма африканськими державами у минулому ще й для того, щоб показати, що російська агресія — це ніщо інше як спроба одного із найжахливіших колонізаторів усіх часів продовжити колоніальний гніт України. І тут, у боротьбі з реальним неокolonіалізмом та імперіалізмом, Україна з африканськими народами виступає на одному боці.

Справедливо наголосити, що після 2022 року багатостороння взаємодія України з африканськими державами значно активізувалася: зокрема в дипломатичній та політичній царинах було оголошено про відкриття 10 українських посольств і торговельного дому Україна-Африка; здійснено низку дво- та багатосторонніх офіційних візитів і зустрічей на рівні президентів, прем'єр-міністрів, міністрів закордонних справ і оборони України та африканських держав (наприклад, Президент України у 2022-24

роках «провів понад 30 зустрічей з лідерами держав Африки та panaфриканських об'єднань» (Communication Strategy..., 2023, 2), а Міністр закордонних справ неодноразово відвідував континент; детальніше див. нижче); призначено Спеціального представника України з питань Близького Сходу та Африки; поглибилася співпраця на рівні міжнародних урядових і неурядових організацій. За цей короткий час було закладене і концептуальне підґрунтя активізації українсько-африканських відносин: прийняті до виконання «Стратегія розвитку відносин України з державами Африки» (2022) та «Комунікаційна стратегія Україна — держави Африки (2023) (On Africa Day..., 2025). Проте цього все ще недостатньо для повноцінного співробітництва і взаємопідтримки. Майже зі чвертю африканських держав за усі роки української незалежності не відбулося жодної зустрічі на рівні високопосадовців, а контакти обмежувалися лише протокольним листуванням.

Мета цієї статті — показати стан взаємної дипломатичної присутності та політичних відносин України з африканськими державами після 2022 року і окреслити шляхи просування українських національних інтересів в Африці.

Для її розкриття ми поставили низку завдань:

- коротко охарактеризувати історію становлення і сучасний стан дипломатичних відносин між Україною та африканськими державами;
- узагальнити позиції африканських держав стосовно російської агресії проти України на прикладі їхніх голосувань за резолюції Генеральної Асамблеї ООН (ГА ООН) по Україні та підтримки найвідоміших проукраїнських ініціатив за межами ООН і причини такого стану речей;
- виявити приклади позитивної та негативної дипломатичної і політичної взаємодії між Україною і окремими державами континенту за останній час;
- окреслити шляхи подолання наявних непорозумінь і розширення дипломатичної та політичної взаємодії з африканськими державами.

Наукова новизна дослідження полягає у системному погляді на дипломатичну та політичну взаємодію між Україною і державами Африки у період після 2022 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Африканські студії в незалежній Україні, на жаль, не були помітними у науковому середовищі, що цілком взаємопов'язане з відсутністю інтенсивних дипломатичних та політичних контактів, далекоглядних стратегій і критичної кількості фахівців-африканістів; певною вторинністю Африки у зовнішньоекономічних зв'язках; поверхневим, переважно як можливим місцем відпочинку, інтересом до Африки в українському суспільстві та низкою інших об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Наприклад, географічні дослідження африканських держав за період незалежності переважно обмежувалися відповідними розділами чи томами у навчальних посібниках і

підручниках для вищої школи з економічної і соціальної географії зарубіжних країн (Bezuhlyi, 2007; Bezuhlyi & Kozynets, 2007; Socio-Economic Geography of the World, 1998); Yurkivskiy, 2001; Masliak, 2008), фізичної географії (Shyshchenko, 2016), країнознавства (Geographical Regional Studies, 2015), туристичного країнознавства (Stafiichuk & Malynovska, 2021) тощо, а більш глибокі і цілеспрямовані наукові публікації були спорадичними. Подібний стан характерний і для економічних, політичних, соціальних, історичних наук. Нечисленні дисертаційні дослідження українських науковців на африканську тематику переважно були присвячені проблемам колоніального поділу континенту і ролі окремих колонізаторів, інтеграційним процесам в Африці, місцю африканських держав у світовому господарстві, торговельно-економічному співробітництву з різними державами і регіонами світу, воєнним конфліктам, демократичному транзиту і, навіть, профілактиці бактеріальних хвороб страусів (Abstracts of dissertations, 2025). Натомість нам вдалося знайти лише 3 дисертаційні дослідження, що стосувалися співробітництва, переважно економічного, України з Південно-Африканською Республікою (Музука, 2003), країнами МЕНА (Brigit, 2008) та Західної Африки (Sokolova, 2009). Вагомими внеском в українську африканістику стала монографія О. Майбороди про африканський досвід етнічних пасток деколонізації (Maiboroda, 2023). Наукових праць такого рівня, які б розглядали тематику нашої публікації, нами не виявлено.

Серед найбільш помітних та цитованих українських науковців, які досліджують саме дипломатичні і політичні відносини України з державами континенту, варто зазначити О. Мішина (Mishyn, 2021a; Mishyn, 2021b) і М. Олійник-Дьомочко (Oliinyuk-Domochko, 2025a) та журналіста і першого секретаря з консульських питань Посольства України в Бразилії Г. Ермана (Erman, 2020; Erman, 2023).

Ситуація щодо українського сприйняття місця і ролі Африки у сучасному світі хоч і почала змінюватися з повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році, однак ґрунтовні українські наукові публікації все ще залишаються поодинокими (є надія, що це зміниться після відкриття у 2025 році на кафедрі країнознавства і туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка магістерської програми «Африканістика»), проте зросла кількість публікацій у науково-популярних часописах, ЗМІ та на окремих платформах, серед яких «Український тиждень», «BBC News Україна», «NV», «Бінтел», «Київська школа економіки», «Центр дослідження Африки». Ці публікації висвітлюють різноманітні аспекти (політико-економічні, культурні, соціальні, екологічні тощо), однак можуть бути упередженими та акцентувати увагу переважно на негативних проблемах (збройні конфлікти, тероризм, голод, бідність), сприяючи формуванню нових та підживленню старих стереотипів. Підвищенню обізнаності та налагодженню різносторонньої співпраці з африканськими державами сприяє не лише

діяльність Міністерства закордонних справ (МЗС) України, а й багато державних та приватних ініціатив у політичній, економічній, освітньо-науковій, культурній площинах.

Коротко варто зазначити, що африканські науковці також не часто зверталися до українознавчих студій, проте їхня, як і африканських суспільств загалом, зацікавленість Україною суттєво зросла після 24 лютого 2022 року. У контексті запропонованої тематики важливими є глибоке осмислення російсько-української війни як загрози усталеному ліберальному міжнародному порядку (Berebon, 2023) та її впливу на міжнародні відносини африканських держав (Agyemfra, 2023; Niyitunga & Adunimay, 2023; Nkuna, 2024); пошук шляхів до справедливого для України миру (Kilcullen & Mills, 2024; Nzuki, 2023); дослідження викликів для африканського нейтралізму (Nzuki, 2023;) та ролі Африканського Союзу у виробленні спільної позиції щодо російської агресії (Aning & Tachie-Menson, 2023), тощо.

Методика дослідження та дані

При підготовці статті ми спиралися на загальнодоступні офіційні дані ООН і МЗС України, праці українських та іноземних авторів, актуальні і перевірені публікації в медіа.

Дослідження проводилося в чотири етапи: 1) постановка проблеми (підготовка концепції дослідження); 2) збір інформації (аналіз наявних офіційних документів, даних МЗС України та ООН); 3) обробка і аналіз отриманої інформації (основні методи і методичні підходи зазначені нижче); 4) представлення результатів дослідження (графічне представлення результатів, інтерпретація результатів, формулювання висновків).

Обробка і аналіз отриманої інформації здійснювалася на основі: системного та емпірико-регіонального підходів, які дозволили комплексно поглянути на досліджувану проблему, виявити відповідні взаємозв'язки, взаємозалежності і проблеми; порівняльно-географічного методу, який дав змогу виявити покраїнні відмінності; аналізу та синтезу резолюцій ГА ООН, документів міжнародних ініціатив і наукових публікацій, що допомогли узагальнити і візуалізувати результати проведеного дослідження за допомогою картосхеми та рисунків. Якісні та кількісні дані були інтегровані на основі логічного осмислення наявних фактів та документів. Наш аналіз зазначених джерел має причинно-наслідковий та порівняльно-описовий характер і відображає їх авторську інтерпретацію.

Виклад основного матеріалу

Попри тогочасний бездержавний статус України, зацікавленість Африкою серед представників української інтелігенції можна прослідкувати, принаймні, до 1-ої половини XVIII ст. і зробити висновок, що українці були у контексті тогочасних європейських поглядів на континент. Достовірно відомо про перебування мандрівника і письменника

В. Григоровича-Барського у Єгипті у 20-х роках XVIII ст., зафіксоване у посмертно виданій В. Рубаном у 1778 році книзі «Мандрі по святих місцях Сходу з 1723 по 1747 рік» (назви у різних виданнях відрізняються). У XIX — на початку XX ст у різних регіонах Африки, але переважно в Єгипті, та з різною метою бували О. Уманець, Й. Білинський, В. Городецький, Леся Українка, Д. Яворницький, Б. Грінченко, С. Крушельницька (Mishyn, 2021b), Ю. Будяк (учасник англо-бурської війни та командир загону, що визволив з полону В. Черчилля), І. Алчевський та інші. Проте більшість дослідників вважають, що витоки української і тогочасної імперської російської африканістики – це праці українського мандрівника, географа, письменника та інженера Єгора Ковалевського: книга «Мандрівка до внутрішньої Африки» (1849) і перша у світі наукова стаття про геологічну будову долини Нілу «Нільський басейн в геологічному плані» (1949) (Holobutskyi & Zorka, 2007). Обидві праці були видані за результатами експедиції з дослідження Є. Ковалевським басейну Нілу у 1847-48 роках. Важливим є внесок в окремі галузі наукового дослідження Африки А. Рафаловича, Л. Ценковського, М. Миклухо-Маклая, О. Булатовича, В. Липського, І. Пузанова. На жаль, сталінські репресії залишили мало відомостей про дослідження чи перебування українців у Африці у 20-30-х роках XX ст. і ми можемо оперувати лише окремими даними про С. Яблонську, В. Масютина, М. Терещенка, П. Андрієвського тощо.

Перша спроба встановити дипломатичні стосунки між Україною та африканськими державами припадає на період українських національно-визвольних змагань початку XX ст., коли Уряд УНР в екзилі у 1925 році призначив Є. Бачинського дипломатичним репрезентантом УНР в Ефіопії (тогочасна Абіссинія; решта країн континенту, крім Ліберії та Єгипту, на той момент перебували у колоніальній залежності) (Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2025). Оскільки Є. Бачинський так і не доїхав до місця призначення, це можна розглядати лише як символічний, проте дуже значимий, крок.

За роки перебування України у складі СРСР, десятки тисяч українців – дипломатів, науковців, лікарів, інженерів, будівельників, військових, митців тощо – працювали в Африці, як і величезна кількість африканських студентів та фахівців в Україні. У той час існували освітньо-наукові, зовнішньо-економічні, культурні зв'язки між українським та африканськими народами, проте вони розглядалися лише як складова радянсько-африканських відносин: колоніальний статус України не передбачав жодних самостійних, а тим паче дипломатичних і політичних, стосунків. І якщо наша держава після здобуття незалежності «забула» цей досвід взаємодії з африканськими державами, то Росія навпаки, повністю присвоїла його собі і нині активно експлуатує для розширення свого впливу на континенті.

Встановлення дипломатичних відносин з африканськими державами відбулося вже після проголошення Україною незалежності.

Процес визнання України африканськими державами, за даними МЗС України, розпочала 21 грудня 1991 року Сьєра-Леоне, продовжили Туніс (25 грудня), Алжир (27 грудня), Замбія, Марокко та Намібія (всі 30 грудня). У січні 1992 року незалежність України визнали Ефіопія, Єгипет, Лівія, Малі, Бурунді, Джибуті, Бенін, Габон, Гвінея, Буркіна-Фасо, Кабо-Верде, Екваторіальна Гвінея, Лесото. У 90-х роках географія визнання України розширилась за рахунок Руанди, Ботсвани, Уганди, Південної Африки, Мадагаскару, Зімбабве, Нігерії, Мозамбіку, Республіки Конго, Гани, Судану, Сенегалу, Маврикію, Танзанії, Камеруну, Мавританії, Кот-д'Івуару, Чаду, Кенії, Коморських Островів, Того, Еритреї, Сейшельських Островів, Анголи, ЦАР, Сан-Томе і Принсіпі, Есватіні, Ліберії, Малаві, Демократичної Республіки Конго, Гамбії, Нігеру. Визнання продовжилося і у XXI ст. На сьогодні незалежність України визнають усі африканські держави.

Процес встановлення дипломатичних відносин мав певний часовий лаг: 25 січня 1992 року були встановлені дипломатичні відносини України з Єгиптом; 6 лютого 1992 — з Буркіна-Фасо; 16 березня 1992 — з Південною Африкою; 17 березня 1992 — з Лівією; 25 березня 1992 — з Кабо-Верде; 4 квітня 1992 — з Гвінеєю; 10 квітня 1992 — з Беніном; 25 квітня 1992 — із Зімбабве; 18 травня 1992 — з Екваторіальною Гвінеєю; 4 червня 1992 — із Суданом тощо. 11 квітня 2025 року останньою з африканських держав дипломатичні відносини з Україною встановила Сомалі, яка є однією з небагатьох африканських держав, що найбільш постійно підтримує Україну на рівні ООН.

Перше українське посольство було відкрите в Єгипті у березні 1993 року; згодом з'явилися посольства у Південній Африці, Тунісі, Лівії, Алжирі тощо. Хронологія відкриття посольств представлена у табл. 1.

Загалом на середину 2025 року Україна має дипломатичні відносини з 52 африканськими державами (хунти Малі та Нігеру, підтримувані російськими найманцями з «Африканського корпусу», у 2024 році в односторонньому порядку розірвали дипломатичні відносини), а українські посольства представлені лише у 19 (рис. 1), причому 8 посольств було відкрито уже після 2022 року. За даними МЗС України, ще планується відкриття посольств у Судані та Камеруні.

Для прикладу можна згадати про те, що Туреччина за часів президенства Т. Ердогана відкрила аж 30 посольств у Африці (Erman, 2023), а наш ворог не лише успадкував від СРСР, а й розширив географію своєї дипломатичної присутності на 41 державу континенту. Особливо активізувалася Росія після 2017 року, коли у багатьох африканських державах проявилася діяльність ПВК «Вагнер» (пізніше трансформована у «Африканський корпус») з метою підтримки антизахідних місцевих політичних сил і допомоги у здійсненні ними державних переворотів (Oliinyk, Oliinyk-Domochko & Maksymov, 2023), та 2022 року, коли всі сили були спрямовані на те, щоб утримати африканські держави від запровадження санкцій і запобігти будь-якій підтримці ними

України. На рівні ООН це проявилось у тому, що, відповідно до посилення впливу російських ПВК (Mensah & Aning, 2022) на місцеві цивільні чи військові режими, Малі, Буркіна-Фасо, ЦАР, Нігер, Судан починали голосували проти чи утримуватися від голосування за резолюції по Україні, тоді як раніше голосували за (Нігер) або утримувалися чи не голосували (решта). Після державних переворотів за участі російських ПВК Чад і Габон також перестали підтримувати Україну.

**Таблиця 1. Список посольств України в державах Африки.
Складено за даними (Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2025)**

Держава	Зона відповідальності посольства	Дата встановлення дипломатичних відносин	Посольство України працює з ... року
Алжир	Малі, Нігер (консульські питання)	20.08.1992	1999
Ангола	Республіка Конго	30.09.1994	2004
Ботсвана		03.03.2004	2024
Гана		17.06.1992	2023
Габон (нині не працює)		01.09.1993	2007-2012
Демократична Республіка Конго		13.04.1999	2024
Ефіопія	Джибуті, Південний Судан, Сейшельські Острови, Сомалі	01.04.1993	2003
Єгипет	Еритрея, Судан	25.01.1992	1993
Кенія	Бурунді, Коморські Острови, Малаві, Уганда	05.05.1993	2004
Кот-д'Івуар		20.10.1992	2024
Лівія ¹		17.03.1992	1999
Мавританія		30.09.1992	2024
Марокко	Нігер, ЦАР	22.06.1992	2000
Мозамбик		19.08.1993	2024
Нігерія	Бенін, Габон, Камерун, Сан-Томе і Принсіпі (консульські питання), Того	10.12.1992	1999
Південна Африка	Есватіні, Замбія, Зімбабве, Лесото, Маврикій, Мадагаскар, Намібія	16.03.1992	1994
Руанда		08.09.1993	2023
Сенегал ²	Гамбія, Гвінея, Гвінея-Бісау, Екваторіальна Гвінея, Кабо-Верде (консульські питання), Ліберія, Сьєрра-Леоне	25.11.1992	2012
Танзанія		08.07.1992	2024
Туніс	Буркіна-Фасо, Гана, ЦАР (консульські питання), Чад	24.06.1992	1996

Примітка:

¹ – з лютого 2015 року персонал Посольства перебуває у Тунісі і функції посла в Лівії за сумісництвом виконує посол України в Тунісі;

² – офіційно Посольство України у Республіці Сенегал, Республіці Гвінея, Республіці Гвінея-Бісау та Республіці Ліберія

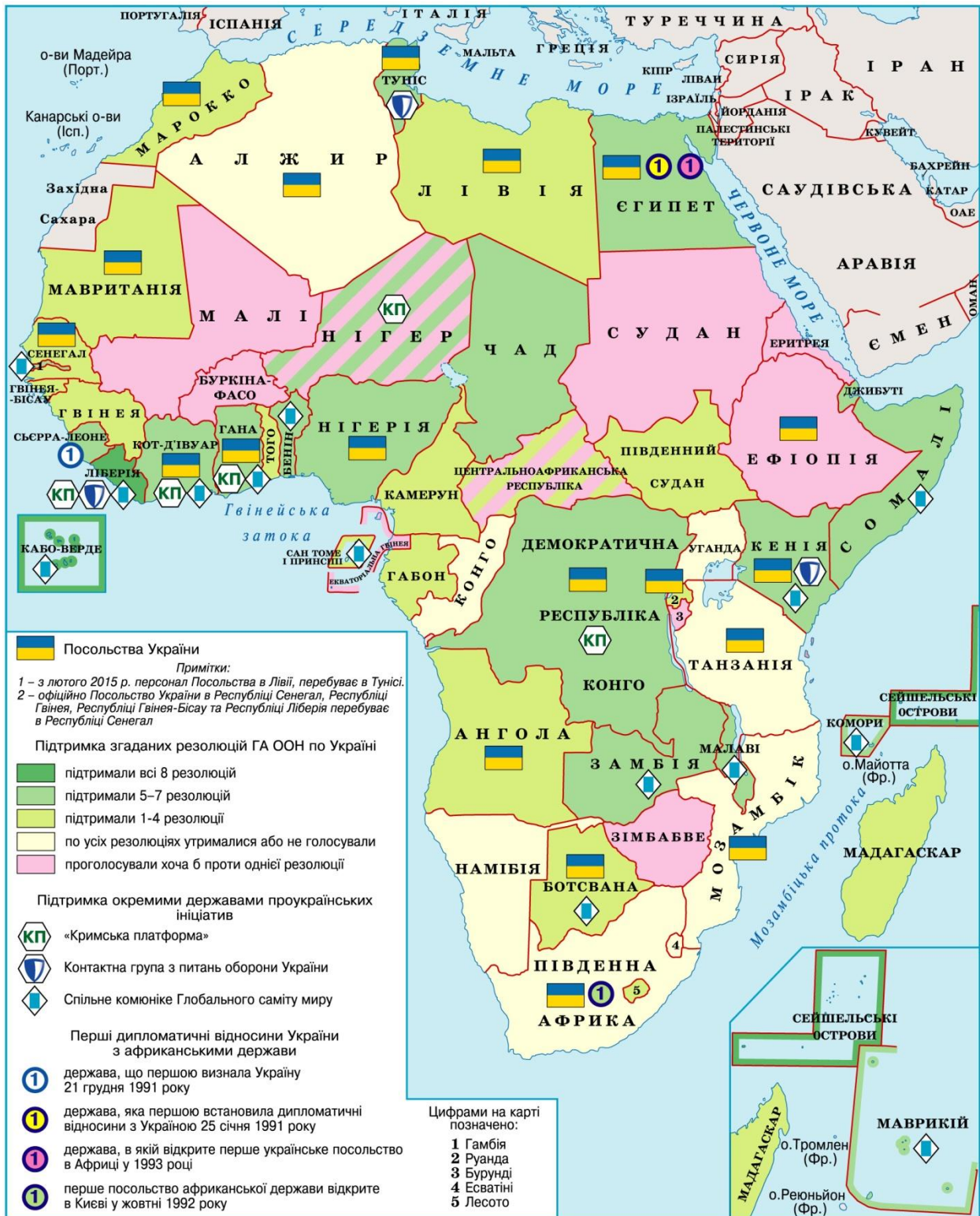

Рисунок 1. Дипломатичні представництва України в Африці та підтримка африканськими державами окремих проукраїнських ініціатив після 2022 року. Складено за матеріалами (Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2025; Crimean Platform, 2025; June 2024 Ukraine Peace Summit, 2024; Ukraine Defense Contact Group, 2025; United Nations General Assembly resolutions, 2025 etc.).

У жовтні 1992 року першою серед африканських держав своє посольство в Києві відкрила Південна Африка. Нині в Україні працюють посольства лише 7 африканських держав: Алжиру, Єгипту, Лівії, Марокко, Нігерії, Південної Африки, Судану (Africa and the Middle East, 2025). Декілька держав представлені посольствами з резиденцією в інших країнах. Наприклад, у Берліні перебувають акредитовані в Україні посольства Буркіна-Фасо, Ефіопії, Зімбабве, Малаві, Мавританії, Маврикію, Руанди, Уганди; у Варшаві — Анголи, Гвінеї-Бісау, Сенегалу, Тунісу; у Стокгольмі — Ботсвани і Танзанії; в Анкарі — Гани; у Відні — Кенії; в Женеві — Есватіні. Резиденції деяких акредитованих в Україні послів після 2022 року перемістилися з Росії в інші держави, проте окремі, на жаль, досі залишилися в Москві. Окремі держави — Бенін, Гана, Гвінея, Демократична Республіка Конго, Кенія, Коморські Острови, Кот-д'Івуар, Південна Африка, Сейшельські Острови, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Туніс, Уганда — представлені в Україні Генеральними та Почесними консульствами. Майже половина африканських держав не мають в Україні представництв будь-якого рівня. Така ситуація аж ніяк не сприяє глибокій взаємній обізнаності і плідній співпраці.

І все ж, як ми зазначили у вступі, після початку Росією у 2022 році повномасштабної війни значно пожвавилися контакти між Україною та африканськими державами на рівні президентів, прем'єр-міністрів, голів парламентів, міністрів закордонних справ тощо. Зокрема, окрім зустрічей Президента України з очільниками африканських держав на полях міжнародних самітів та численних телефонних розмов, відбулися і окремі офіційні візити. В. Зеленський у квітні 2025 р здійснив візит до Південної Африки, яка стала лише 4-ою країною континенту, яку коли-небудь офіційно відвідували українські президенти (свого часу Л. Кучма відвідав Єгипет і Туніс, а В. Ющенко — Єгипет та Лівію). Окрім зміцнення двосторонніх відносин, візит став важливим і в контексті посилення зв'язків з країнами Глобального Півдня, серед яких Південна Африка відіграє доволі вагомий роль. Своєю чергою, першим президентом африканської держави, який відвідав Україну після 24 лютого 2022 року, став Президент Гвінеї-Бісау. Його візит відбувся 26 жовтня 2022 року, і «це був перший візит африканського лідера до України з часу приїзду Муаммара Каддафі 2008 року» (Vorozhbyt, 2023). У червні 2023 року в рамках так званої «Африканської мирної ініціативи» Київ відвідали президенти Замбії, Коморських Островів, Південної Африки, Сенегалу та прем'єр-міністр Єгипту (Nzuki, 2023).

Надзвичайно важлива робота щодо налагодження і розвитку контактів з африканськими державами за означений період проводиться на рівні МЗС. Міністр закордонних справ України Д. Кулеба в 2022-24 роках у рамках декількох турне державами Африки відвідав Гану, Екваторіальну Гвінею, Ефіопію, Замбію, Кенію, Кот-д'Івуар, Ліберію, Маврикію, Малаві, Марокко, Мозамбік, Нігерію, Південну Африку, Руанду, Сенегал. «Більшість з цих візитів була здійснена очільником МЗС вперше в історії дипломатичних відносин між Україною та цими країнами» (Communication Strategy...,

2023, 2). Його наступник А. Сибіга продовжує політику активної багаторівневої взаємодії з африканським континентом: з моменту вступу на посаду він відвідав Анголу, Єгипет, Південну Африку та провів низку зустрічей і телефонних розмов з африканськими високопосадовцями. Окремі африканські держави з офіційними візитами у 2022-25 роках також відвідали Голова Верховної Ради, Прем'єр-міністр, Міністр оборони, Спеціальний представник України з питань Близького Сходу та Африки та інші українські високопосадовці.

Важливим напрямком дипломатичної та політичної взаємодії з африканським континентом є розвиток не лише двосторонньої, а й багатосторонньої співпраці з Африканським Союзом, Економічним співтовариством Західної Африки, Лігою арабських держав, Економічним співтовариством держав Східної та Південної Африки тощо. Вся сукупність шляхів комунікації спрямована на утвердження сприйняття України як цілісного і суверенного учасника міжнародних відносин, донесення правдивої інформації про наслідки розв'язаної Росією війни і пошуки підтримки.

Як зазначає Г. Ерман, «Африка — це континент, де відбувається продовження російської агресії проти України, і не лише в дипломатичному ракурсі. ... Для України важливе голосування Африки в ООН за резолюції, які підтримують цілісність країни» (Erman, 2023). Ми проаналізували 8 резолюцій ГА ООН, які наголошували на територіальній цілісності України, закликали вивести російські війська і досягти всеосяжного миру (поза увагою залишили ті, де говорилося про дотримання прав людини на окупованих Росією українських територіях, аргументуючи це тим, що питання територіальної цілісності, стабільності кордонів і миру є більш важливими для абсолютної більшості африканських держав) та виявили дуже низький рівень їх підтримки африканськими державами (рис. 1 і 2). Лише за 3 резолюції проголосувало більше 50% держав континенту: ES-11/6 від 23.02.23 — 30 держав; ES-11/4 від 12.10.22 — 29 держав; ES-11/1 від 02.02.22 — 28 держав. При голосуванні за решту резолюцій понад 50% держав утрималися або не голосували: найбільше таких — 34 — було при голосуванні за резолюцію ES-11/5 від 14.11.22, де увага ще акцентувалася й на вимозі до Росії відшкодувати Україні збитки. Негативною для України є й тенденція до збільшення кількості держав, що голосують в унісон з Росією: 8 голосів проти резолюції ES-11/7 від 24.02.25.

Серед головних чинників, що сприяють поширенню дипломатичного та політичного впливу Росії в Африці: ностальгія за СРСР, єдиним спадкоємцем якого визнається Росія (те що Україна у складі СРСР допомагала африканським країнам ігнорується або замовчується); перебування при владі лівих (визвольних) сил, які традиційно зорієнтовані на Росію (хоча це не відповідає логіці, оскільки влада в Росії є націоналістичною і шовіністичною) та Китай, і військових хунт, які підтримуються російськими ПВК; антизахідні настрої (країни виступають не так проти України, як проти

Заходу, а оскільки Захід підтримує Україну, то це проєктується і на нашу державу); розширення присутності російських пропагандистських мереж (нині мовлення російських телеканалів RT і ТАСС ведеться у понад 40 державах шістьма мовами (Kremlin “actively expanding”..., 2025)) та просування ними наративів «русскава міра» про «антиколоніалізм Росії і її боротьбу за багатополарність та інтереси Глобального Півдня»; експансія Російської православної церкви на континенті; економічна та військово-стратегічна залежність африканських держав від Росії.

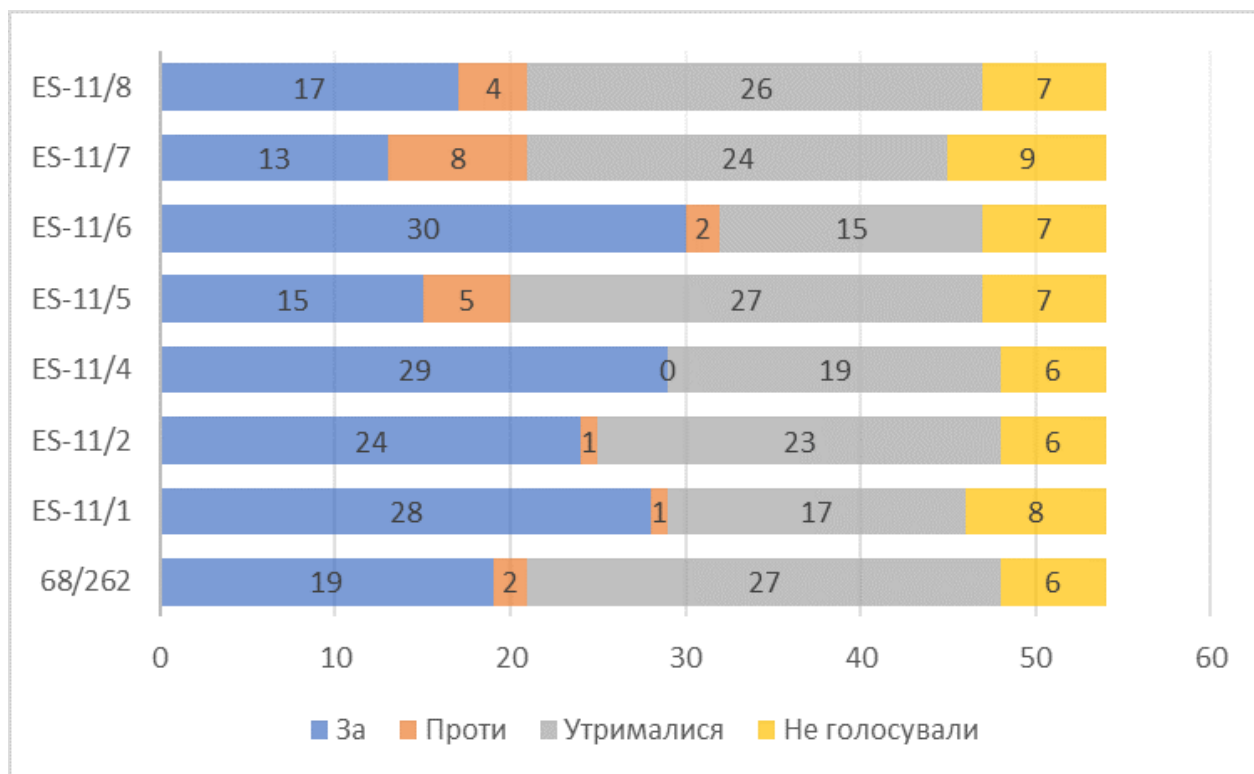

Рисунок 2. Голосування африканських держав за окремі резолюції ГА ООН по Україні. Складено за матеріалами (United Nations General Assembly resolutions, 2025).

Найбільш послідовно, якщо брати до уваги голосування за відповідні резолюції ГА ООН, Україну підтримують Кабо-Верде, Ліберія і Сейшельські Острови. Лише за 1 з 8 резолюцій не проголосували Кот-д'Івуар, Маврикій, Малаві, Нігерія, Сомалі, Сьєра-Леоне, Туніс. Натомість в унісон з Росією найчастіше голосують Еритрея (5 голосувань з 8), Малі (4 голосування) та Судан (3 голосування); проти 1-2 резолюцій голосували Буркіна-Фасо, Бурунді, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Зімбабве, Нігер, ЦАР (рис. 1).

Ще гірша для України ситуація зберігається при голосуванні за інші резолюції, пов'язані з російською агресією. Наприклад, як зазначає Г. Ерман, тільки 10 держав Африки підтримали Резолюцію ГА ООН ES-11/3 про виключення Росії з Ради ООН з прав людини (Erman, 2023).

Лише поодинокі держави підтримують важливі проукраїнські ініціативи поза межами ООН: у окремих міжнародних самітах «Кримської платформи» брали участь ДР

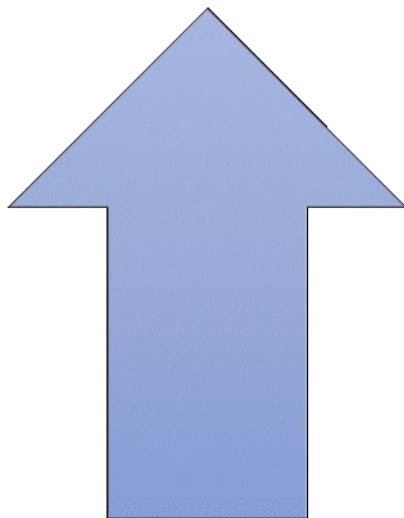
Конго, Кот-д'Івуар, Ліберія, Нігер (Crimean Platform, 2025; It became known..., 2022) та, за даними МЗС України, Гана (Fifth Territorial Department, 2025), тоді як на установчому саміті не було жодної африканської держави; у Контактній групі з питань оборони України (неофіційна назва «Рамштайн») – Кенія, Ліберія, Туніс; допомогу надавали, але не є членами Групи – Марокко і Судан (Ukraine Defense Contact Group, 2025); у Глобальному саміті миру – Бенін, Гана, Гамбія, Кабо-Верде, Кенія, Коморські Острови, Кот-д'Івуар, Ліберія, Лівія, Мавританія, Південна Африка, Руанда, Сан-Томе і Прінсіпі, Сомалі (Спільне комюніке не підписали Лівія, Мавританія, Південна Африка. Руанда, проте підписали Ботсвана, Замбія, Малаві, Маврикій, які не брали участі в саміті) (June 2024 Ukraine Peace Summit, 2024). «Жодна африканська держава не запровадила санкцій проти Росії і не підтримала спецтрибунал з розслідувань російських злочинів» (Erman, 2023). Ми також виявили, що жодна африканська держава досі не визнала Голодомор геноцидом українського народу.

Можна зробити висновки, що Україну зазвичай підтримують держави, які:

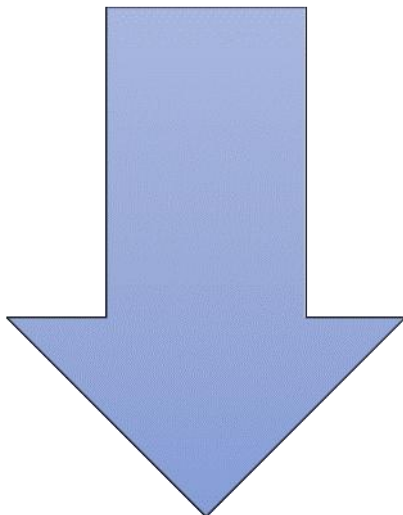
- продовжують орієнтуватися у своїй зовнішній політиці або підтримують хороші стосунки з ЄС, Великою Британією, США, Туреччиною (наприклад, Гана, Кабо-Верде, Кенія, Кот-д'Івуар, Марокко, Нігерія, Сейшельські Острови);
- мають поганий історичний досвід стосунків з Росією або постраждали від її ПВК та місцевих союзників (наприклад, Джибуті, що зазнала нападів з боку Еритреї; Мозамбік, де антиурядових найманців підтримувала ПВК «Вагнер»; Лівія, де антиурядові сили підтримує Росія та її ПВК);
- були місцем дислокації українських миротворців у складі місій ООН: Ліберія (українські миротворці відіграли важливу роль у підтриманні миру та безпеки в складі міжнародної Місії ООН у Ліберії, де у 2003-2018 роках пройшли службу понад 5,5 тисяч військових (Kutchan, 2022)); за період незалежності українці також активно брали участь у миротворчих місіях в Анголі, ДР Конго, Еритреї, Ефіопії, Кот д'Івуарі, Малі, Судані, Сьєрра-Леоне (Vorozhbyt, 2023);
- зазнали або продовжують зазнавати сепаратистських викликів і загроз стосовно збереження територіальної цілісності власних держав (наприклад, ДР Конго, Коморські Острови, Кенія, Лівія, Нігерія, Сомалі. Ангола ситуативно проголосувала за Резолюцію ES-11/4, яка засуджувала анексію Росією українських регіонів і з цього приводу Президент Анголи зазначав: «Ми боролися проти інтервентів, ми розуміємо, що всі інші народи мають таке саме право це робити. І ми не розуміємо, як ті, хто тоді допомагали робити це, зараз анексували чотири регіони в сусіда» (Erman, 2023).

Звісно, не варто забувати і про інші чинники прихильності африканських держав до України, особливо економічні (Bobrovtskyi et al., 2021), але у даній статті ми робимо акцент саме на дипломатії та політиці. На рис. 3 наведено декілька актуальних прикладів

як позитивної дипломатичної та політичної взаємодії з африканськими державами і підтримки ними України, так і відверто антиукраїнських дій.

- **Ботвана, ДР Конго, Кот-д'Івуар, Мавританія, Мозамбік, Руанда, Танзанія:** відкриття посольств України
- **Гана:** зацікавленість у безпековій співпраці з Україною та відкриття українського посольства
- **Гамбія:** відновлення у 2024 р контактів на найвищому політичному рівні після 20 років їх відсутності
- **Джибуті:** Президент Ісмаїл Омар Гелле публічно засудив війну в Україні та закликав захистити цивільних
- **Південна Африка:** взаємні візити президентів; у 2025 р країна вперше проголосувала за резолюцію ГА ООН по Україні

- **Алжир:** проведення спільних військових навчань з росією; відкриття представництва RT; під час візиту в Москву у 2023 р президент назвав путіна "другом усього людства, другом усіх країн"
- **Буркіна-Фасо, Малі, Нігер:** домовленість на саміті в Москві у 2024 р про встановлення стратегічного партнерства і посилення нещодавно створених спільних збройних сил Альянсу сахельських держав
- **Еритрея:** найбільш послідовний прихильник росії на рівні ГА ООН
- **Малі, Нігер:** одностороннє розірвання дипломатичних відносин з Україною; звинувачення України у підтримці терористів і втручанні у внутрішні справи

Рисунок 3. Окремі позитивні і негативні приклади дипломатичних та політичних стосунків України з африканськими державами після 2022 року.

Складено за матеріалами (Erman, 2023; Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2025; mass media).

На думку директора південноафриканського аналітичного центру «Brenthurst Foundation» Грега Міллза, «населення Африки в цілому симпатизує Україні. Принаймні опитування громадської думки ... в чотирьох чи п'яти країнах континенту, показують, що населення прихильне до України, навіть якщо режими або байдужі, або симпатизують Росії» (Vorozhbyt, 2025).

У будь-якому випадку, кожна африканська держава потребує індивідуального підходу, який базується на сукупності як позитивних, так і негативних аспектів досвіду її взаємодії з Україною, та набору методів з широкого арсеналу м'якої сили, проте не хештуючи і зростаючою військово-стратегічною потужністю та геополітичною роллю

України. Той же Г. Міллз наголошує: «Якщо Україна зможе змінити свій наратив на наратив сили, перемоги та агентності, іншими словами, своєї здатності позитивно трансформувати себе за допомогою міжнародної допомоги, то зможе знайти ширшу аудиторію та більше партнерів в Африці» (Vorozhbyt, 2025). Україна повинна показувати себе передбачуваним і надійним партнером та невід'ємною складовою демократичного світу і нести зрозумілі послання.

На нашу думку, у дипломатичній та політичній площині, з метою донесення української позиції та посилення ролі на африканському континенті, Україна повинна:

- продовжувати розширювати дипломатичну присутність на континенті, якщо не відкриттям посольств, то, принаймні, консульств та інших українських представництв;
- розвивати подальшу міцну взаємодію з країнами, що постійно або переважно підтримують Україну на рівні ГА ООН та працювати з країнами, що утримуються від виявлення своєї позиції і закликати їх відмовитися від так званого «нейтралітету» у питанні російської агресії;
- активізувати взаємодію з регіональними лідерами Нігерією, Кенією, Південною Африкою, Сенегалом, Єгиптом, Ефіопією;
- акцентувати увагу на співпраці з демократичними державами, рухами, лідерами думок та локальними обличчями і обмежити/припинити контакти з диктаторськими режимами, які дискредитують себе в очах власного населення. З одного боку, це дасть змогу раціонально використовувати і так обмежені українські ресурси, а з іншого, чітко означити себе як прихильника демократичних традицій і цінностей та антагоніста диктаторських і авторитарних режимів. Не варто витратити час на нинішні корумповані авторитарні режими Еритреї, Малі, Нігеру, ЦАР, Буркіна-Фасо тощо, які орієнтовані на такі ж режими Росії та Китаю;
- наголошувати на болючих для африканських країн політичних темах, серед яких сепаратизм, кордони, територіальні зазіхання сусідів, діяльність терористичних угруповань, колоніалізм. Постійно підкреслювати, що порушення Росією Статуту ООН і принципів міжнародного співтовариства може мати найбільш негативні наслідки саме для африканських держав. Як зазначає Г. Ерман, «політика перекроювання кордонів силою, яку проводить і яку намагається легітимізувати через ООН Росія, може болюче вдарити по самій Африці» (Erman, 2022);
- залучати до популяризації України африканців, що мають позитивний досвід співпраці з Україною у різних сферах та патріотично налаштованих українців, які з різних причин оселилися в Африці. На рівні міжособистісних контактів та залучення їх до місцевих ЗМІ показувати жорстокість російської колонізації

України в минулому та геноцидальний характер наслідків російської агресії нині; реалії життя в Україні. З цією ж метою проводити прес-тури в Україну для африканських журналістів і лідерів думок. З їх допомогою протидіяти розповсюдженню Росією антиукраїнських наративів, та неправдивих новин;

- показувати, що у протистоянні з Росією Україна веде боротьбу за свою ідентичність проти імперії та привласнення своєї культури, а за красивими словами російських політиків стоїть прагнення зберегти імперію та колоніальний вплив на поневолені народи. І тут ми на одному боці з африканськими народами, які знають, що таке колонізація. Варто аргументовано донести до африканців твердження, що Росія — це найнебезпечніша колоніальна імперія усіх часів, а діяльність російських ПВК (злочини проти цивільних, підтримка диктаторів, експлуатація природних ресурсів тощо) та залежність від Росії і є новою колонізацією африканських держав;
- повернути собі ту частину багатогранного позитивного досвіду взаємодії з Африкою, яку українці мали за часів існування СРСР. І діяти тут варто локально. Наприклад, стосовно Південної Африки, яка нині своїм «нейтралітетом» більше підтримує саме агресора, спираючись на «історичний досвід тісної співпраці» Африканського національного конгресу з СРСР у боротьбі проти апартеїду. М. Олійник-Дьомочко у цьому контексті зазначає, що Росія «дуже вдало весь цей досвід, всю цю допомогу зі сторони Радянського Союзу привласнила собі, хоча допомогу надавала не сама Росія, її надавала і Україна, бійці з Африканського національного конгресу тренувалися в таборах в Криму і в Одесі» (Oliinyk-Domochko, 2025b);
- посилити, по можливості, свій «м'який» вплив через освіту, науку, інформацію, мистецтво, релігію, спорт, бізнес.

Говорити з африканськими державами варто «мовою свободи, а не геополітики. Демократія, гідність, право на культуру — ось що зрозуміло Африці» (Center for African Studies, 2025). Крім того, у боротьбі за Африку, на думку Беверлі Очієнг, Україні буде важко знайти партнерів на континенті, якщо переконувати обирати між Києвом та Москвою (Erman, 2023). Тому українські посили мають бути чіткими і зрозумілими, а дипломатичні і політичні кроки — передбачуваними і не вимагати такого вибору. В умовах обмежених фінансових ресурсів, Україна нині має робити ставку на ефективність і гнучкість складових «м'якої» сили та «гру в довгу», важливими елементами якої є й економічне, військово-стратегічне та культурне партнерство, але їхній аналіз потребує окремої уваги. Сподіваємося, що «Комунікаційна стратегія Україна — держави Африки» (Communication Strategy..., 2023), до речі, перша в історії МЗС України такого роду,

відіграє важливу роль у розвитку багатогранного співробітництва з країнами континенту і вибудує фундамент для стійкого стратегічного партнерств а з найважливішими з них.

Загалом ми можемо сміливо сказати, що дипломатична і політична увага України до африканського континенту після 2022 року є безпрецедентною з моменту проголошення незалежності, а її систематичне наповнення реальними кроками (відкриття посольств, візити і контакти на найвищому рівні, взаємодія з регіональними організаціями, залучення представників громадянського суспільства, повернення спадщини попередніх контактів тощо) свідчить про пошук оптимальних форматів залучення у стратегічні процеси в Африці і зміцнення взаємовигідних зв'язків з африканськими державами.

Наше дослідження взаємовідносин України з африканськими державами було обмежене сферою політичних та дипломатичних стосунків на сучасному етапі. Подальше розкриття даної проблематики може бути поєднане з дослідженням культурного, економічного, військово-стратегічного та інших вимірів україно-африканської взаємодії як на рівні континенту, так і окремих субрегіонів чи держав, і дати більш глибокі результати та можливості для застосування ширшого арсеналу методів, зокрема математико-статистичних, для їх обґрунтування.

Висновки

Отже, останнім часом ми спостерігаємо не лише розширення дипломатичної присутності, а й посилення політичного діалогу України з державами Африки. Все це відбувається на фоні як російської війни проти України, так і доволі жорсткої боротьби провідних гравців за вплив на африканському континенті. Україні в Африці протидіють не лише політика авторитарних Росії та Китаю, що агресивно просувають антиукраїнські, антиєвропейські та антидемократичні цінності, які часто знаходять благодатний ґрунт серед корумпованих місцевих політичних еліт, а й тривале нехтування африканським вектором та незнання специфіки політичного середовища на континенті.

Україна, беручи до уваги низку об'єктивних і суб'єктивних передумов, у боротьбі з Росією за дипломатичний та політичний вплив у Африці все ще програє, але у жодному разі не має права залишати Африку поза своєю увагою. Навпаки, Україна має всіляко і надалі активізувати африканський вектор дипломатії та політики, працюючи наполегливо і зрозуміло для партнерів.

«Африканці не хочуть допомагати «жертві». Вони співпереживають тим, хто бореться й надихає» (Vorozhbyt, 2025). Українці своєю багаторічною боротьбою проти російських окупантів сьогодні надихають весь демократичний світ. І обов'язково варто пам'ятати, що взаємодія — це двосторонній процес взаємної поваги, розуміння і підтримки, який передбачає адаптивність, системність та послідовність.

Funding

No funding has been reported by the authors.

Фінансування

Автори не повідомляли про джерела фінансування.

Conflict of interest

No potential conflict of interest was reported by the author(s).

Конфлікт інтересів

Автори не повідомляли про потенційний конфлікт інтересів.

References | Список використаних джерел

- Abstracts of dissertations. (2025). *V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*. Kyiv. [In Ukrainian]. [Автореферати дисертацій. (2025). *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. Київ]. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (accessed: 10.08.2025).
- Africa and the Middle East. (2025). *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. Kyiv. [In Ukrainian]. [Африка та Близький Схід. (2025). *Міністерство закордонних справ України*. Київ]. URL: <https://mfa.gov.ua/diplomaticzni-ustanovi/inozemni-diplomaticzni-ustanovi-v-ukrayini> (accessed: 25-30.07.2025).
- Agyemfra, A. (2023). Africa's stance in the Russia–Ukrainian war: An opportunity for partnership with China and Russia. *Afrika Tanulmányok / Hungarian Journal of African Studies*, 17(1), 29–50. DOI: <https://doi.org/10.15170/AT.2023.17.1.2>
- Aning, K., & Tachie-Menson, E. A. (2023). The world as seen from Addis: The African Union's view of global dynamics. *Yearbook on the African Union*, 4, 13–24. DOI: https://doi.org/10.1163/97890004713147_003
- Berebon, C. (2023). Analysing the Russia-Ukraine conflict from liberal and realist perspectives. *GNOSI: An Interdisciplinary Journal of Human Theory and Praxis*, 6(2), 87–98. URL: <https://www.gnosijournal.com/index.php/gnosi/article/view/235/282> (accessed: 26.11.2025).
- Bezuhlyi, V. (2007). *Economic and Social Geography of Foreign Countries*. Kyiv: Akademiia. [In Ukrainian]. [Безуглий В. В. (2007). *Економічна і соціальна географія зарубіжних країн*. Київ: ВЦ «Академія»].
- Bezuhlyi, V., & Kozynets, S. (2007). *Regional Economic and Social Geography of the World*. Kyiv: Akademiia. [In Ukrainian]. [Безуглий В. В., & Козинець С. В. (2007). *Регіональна економічна і соціальна географія світу*. Київ: ВЦ «Академія»].
- Bobrovnytskyi, A., Kolosova, V., & Us, I. (2021). *Ensuring the Economic Interests of Ukraine in Relations with the Countries of Sub-Saharan Africa*. I. Veremiy & R. Yuldashev (Eds.). Kyiv: NISS. [In Ukrainian]. [Бобровицький А. В., Колосова В. П., Ус І. В. (2021). *Забезпечення економічних інтересів України у відносинах з країнами Субсахарської Африки*. Аналіт. доп. за заг. ред. І. Г. Веремія та Р. Е. Юлдашева. Київ: НІСД.].
- Brigit, Yu. M. M. (2008). *Mechanism of Economic Cooperation of Ukraine with MENA Countries*. Donetsk. [In Ukrainian]. [Брігіт, Ю. М. М. (2008). *Механізм економічного співробітництва України з країнами MENA*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.02. Донецьк.].
- Center for African Studies (2025). Official page. [In Ukrainian]. [Центр дослідження Африки (2025). Офіційна сторінка]. URL: <https://www.facebook.com/african.com.ua/?locale=uk-UA> (accessed: 27-30.07.2025).
- Communication Strategy Ukraine – African Countries 2024-2026. (2023). *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. Kyiv [In Ukrainian]. [Комунікаційна стратегія Україна – країни Африки 2024-2026. (2023). *Міністерство закордонних справ України*. Київ]. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/strategiya-afrika-1.pdf> (accessed: 05.07.2025).
- Crimean Platform. (2025). Official website. [In Ukrainian]. [Кримська платформа. (2025). Офіційний сайт]. URL: <https://crimea-platform.org/> (accessed: 05.08.2025).

- Erman, H. (2020). Underrated. How Africa can save Ukraine's future. *BBC News Ukraine*, June 13. [In Ukrainian]. [Ерман, Г. (2020). Недооцінена. Як Африка може врятувати майбутнє України. *BBC News Україна*, 13 червня]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52988666> (accessed: 30.06.2025).
- Erman, H. (2022). Warming up between Ukraine and Africa. How it will contribute to Russia's defeat. *BBC News Ukraine*, October 20. [In Ukrainian]. [Ерман, Г. (2022). Між Україною та Африкою теплішає. Як це сприятиме поразці Росії. *BBC News Україна*, 20 жовтня]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63294289> (accessed: 01.07.2025).
- Erman, H. (2023). How Ukraine and Russia are "fighting" for Africa's favor. *BBC News Ukraine*, June 22. [In Ukrainian]. [Ерман, Г. (2023). Як Україна та Росія «воюють» за прихильність Африки. *BBC News Україна*, 22 червня]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65965889> (accessed: 30.06.2025).
- Fifth Territorial Department. (2025). *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. Kyiv. [In Ukrainian]. [П'ятий територіальний департамент. (2025). *Міністерство закордонних справ України*. Київ]. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronne-spivrobitnictvo/5-td> (accessed: 25-30.07.2025).
- Geographical Regional Studies*. (2015). Ya. Oliynyk, & B. Yatsenko (Eds.). Kyiv: Kyivskyi Universytet. [In Ukrainian]. [Географічне країнознавство (2015). Я. Б. Олійник, Б. П. Яценко (ред.), Київ: ВПЦ «Київський університет»].
- Holobutskyi, P. & Zorka, O. (2007). Kovalevsky Yegor Petrovych. In V. A. Smolii (chairman) and others (Eds.), *Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 4: Ka-Kom* / Ed.: NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka. [In Ukrainian]. [Голобуцький, П. В., & Зорька, О. В. (2007). Ковалевський Єгор Петрович. У *Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: «Наукова думка»]. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kovalevsky_E_P (accessed: 30.07.2025).
- It became known how many countries and international organizations participated in the second summit of the Crimean Platform (full list). (2022). *Radio Liberty*, August 24. [In Ukrainian]. [Стало відомо, скільки країн і міжнародних організацій взяли участь у другому саміті «Кримська платформа» (повний список). (2022). *Радіо Свобода*, 24 серпня]. URL: <https://ua.krymr.com/a/news-krym-samit-krymska-platforma-krainy-i-mizhnarodni-orhanizatsi-spysok/32002577.html> (accessed: 05.08.2025).
- June 2024 Ukraine peace summit. (2024). *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/June_2024_Ukraine_peace_summit (accessed: 05.08.2025).
- Kilcullen, D., & Mills, G. (2024). *The Art of War and Peace. Understanding our Choices in a World of War*. Cape Town: Penguin Random House South Africa.
- Kremlin "actively expanding" propaganda network in Africa – GUR. (2025). *Radio Liberty*, July 13. [In Ukrainian]. [Кремль «активно розширює» пропагандистську мережу в Африці – ГУР. (2025). *Радіо Свобода*, 13 липня]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosiya-afryka-zmi-yusov-hur/33472852.html> (accessed: 05.08.2025).
- Kyrhan, S. (2022). Liberia: the history of the country and the role of Ukrainian peacekeepers. *Armyinform*, July 26. [In Ukrainian]. [Кирган С. (2022). Ліберія: історія країни та роль українських миротворців. *Арміяінформ*, 26 липня]. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/26/liberiya-istoriya-krayiny-ta-rol-ukrayinskyh-myrotvorcziv/> (accessed: 02.07.2025).
- Maiboroda, O. (2023). *Ethnic Traps of Decolonization: African Experience*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian]. [Майборода, О. М. (2023). *Етнічні пастки деколонізації: африканський досвід*. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України.].
- Masliak, P. (2008). *Regional Studies*. Kyiv: Znannia. [In Ukrainian]. [Масляк, П. О. (2008). *Країнознавство*. Київ : Знання.].
- Mensah, A., & Aning, K. (2022). Russia resurgent? Untangling the role and meaning of Moscow's proxies in West Africa and the Sahel. *Strategic Review for Southern Africa*, 44(1), 47-63. DOI: <https://doi.org/10.35293/srsa.v44i1.4058>

- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2025). Official website. [In Ukrainian]. [Міністерство закордонних справ України. (2025). Офіційний сайт]. URL: <https://mfa.gov.ua/> (accessed: 25-30.07.2025).
- Mishyn, O. (2021a). Africa as a priority direction of Ukraine's foreign policy. *Ukraine Diplomatic*, 22, 651-668. [In Ukrainian]. [Мішин, О. (2021). Африка як пріоритетний напрям зовнішньої політики України. *Україна дипломатична*, 22, 651-668].
- Mishyn, O. (2021b). From Lesya Ukrainka to the UNR: how Ukrainians discovered Africa. *BBC News Ukraine*, May 25. [In Ukrainian]. [Мішин О. (2021). Від Лесі Українки до УНР: як українці відкривали Африку. *BBC News Україна*, 25 травня]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-57225573> (accessed: 01.07.2025).
- Muzyka, H. (2003). *The formation and development of cooperation between Ukraine and the Republic of South Africa*. Kyiv. [In Ukrainian]. [Музика, Г. О. (2003). *Становлення та розвиток співробітництва України та Південно-Африканської Республіки*: автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. політ. наук : 23.00.04. Київ.].
- Niyitunga, E. B., & Adunimay, A. W. (2023). A convoluted post-Cold War world: Effects of Russo-Ukrainian war on Africa's international relations. *Journal of African Foreign Affairs*. 10(2). URL: https://hdl.handle.net/10520/ejc-aa_jafa_v10_n2_a5 (accessed: 26.11.2025).
- Nkuna, V. M. (2024) South Africa's foreign policy challenges and prospects since the Russia-Ukraine war. *Journal of African Foreign Affairs*, 11(1). URL: https://hdl.handle.net/10520/ejc-aa_jafa_v11_n1_a8 (accessed: 26.11.2025).
- Nzuki, C. (2023). Africa's Peace Delegation: A New Chapter for Africa and the Ukraine War. *Center for Strategic and International Studies*, June, 16. URL: <https://www.csis.org/analysis/africas-peace-delegation-new-chapter-africa-and-ukraine-war> (accessed: 27.11.2025).
- Oliinyk, Yu., Oliinyk-Domochko, M., & Maksymov, A. (2023). The impact of the activities of the Wagner PMC on African countries: consequences for Ukraine. *Foreign Policy of Ukraine: analytical portal*. [In Ukrainian]. [Олійник, Ю., Олійник-Дьомочко, М., & Максимов, А. (2023). Вплив діяльності ПВК «Вагнер» на держави Африки: наслідки для України. *Зовнішня політика України: аналітичний портал*]. URL: <https://analytics.intsecurity.org/wagner-group-africa> (accessed: 29.06.2025).
- Oliinyk-Domochko, M. (2025a). Current state and prospects for the development of cooperation between Ukraine and African countries. *Bulletin of the Yaroslav Mudryi New Law University. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology*, 1(64), 173-186. [In Ukrainian]. [Олійник-Дьомочко, М. (2025). Сучасний стан та перспективи розвитку співпраці між Україною та країнами Африки. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 1(64), 173-186]. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.64.324582>
- Oliinyk-Domochko, M. (2025b). If Ukraine does not enter South Africa with political and economic cooperation, then the Russians will come there. *Ukrainian Radio*, May 24. [In Ukrainian]. [Олійник-Дьомочко М. (2025). Якщо Україна не зайде в ПАР з політичною, економічною співпрацею, то туди прийдуть росіяни. *Українське радіо*, 24 травня]. URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=107246> (accessed: 01.08.2025).
- On Africa Day. Relations between Ukraine and the countries of the African continent. (2025). NISS. [In Ukrainian]. [До Дня Африки. Відносини України з державами Африканського континенту. (2025). *НІСД*]. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/do-dnya-afryky-vidnosyny-ukrayiny-z-derzhavamy-afrykansko-ho-kontyventu> (accessed: 07.07.2025).
- Shyshchenko, P. (2016). *Physical Geography of Continents and Oceans. Africa*. Kyiv: VPC "Kyiv University". [In Ukrainian]. [Шищенко, П. Г. (2016). *Фізична географія материків та океанів. Африка*. Київ : ВПЦ «Київський університет»].
- Socio-Economic Geography of the World*. (1998). S. Kuzyk (Ed.). Ternopil: Textbooks and Manuals. [In Ukrainian]. [Соціально-економічна географія світу. (1998). С. П. Кузик (ред.). Тернопіль: Підручники і посібники.].
- Sokolova, Z. (2009). *Strategy of economic cooperation between Ukraine and West African countries*. Kyiv. [In Ukrainian]. [Соколова, З. С. (2009). *Стратегія економічного*

- співробітництва України з країнами Західної Африки : автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. екон. наук : 08.00.02. Київ.].
- Stafiichuk, V., & Malynovska, O. (2021). *Touristic Regional Studies. Africa and the Middle East*. Kherson: OLDI-PLUS. [In Ukrainian]. [Стафійчук, В. І., & Малиновська, О. Ю. (2021). *Туристичне країнознавство. Африка і Близький Схід*: у 4 т. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. Т. 4.].
- Ukraine Defense Contact Group. (2025). *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_Defense_Contact_Group (accessed: 05.08.2025).
- United Nations General Assembly resolutions. (2025). *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Category:United_Nations_General_Assembly_resolutions (accessed: 30.07.2025).
- Vorozhbyt, O. (2023). Towards the South. *Ukrainian Week*, May 31. [In Ukrainian]. [Ворожбит, О. (2023). У напрямку на південь. *Український тиждень*, 31 травня]. URL: <https://tyzhden.ua/u-napriamku-na-pivden/> (accessed: 18.08.2025).
- Vorozhbyt, O. (2025). Greg Mills: "If Ukraine creates a narrative of strength, victory, and agency, it will find a wider range of partners in Africa." *Ukrainian Week*, June 25. [In Ukrainian]. [Ворожбит, О. (2025). Грег Міллз: «Якщо Україна створить наратив сили, перемоги та агентності, то знайде ширше коло партнерів в Африці». *Український тиждень*, 25 червня]. URL: https://tyzhden.ua/greg-millz-iakshcho-ukraina-stvoryt-naratyv-syly-peremohy-ta-ahentnosti-to-znajde-shyrshe-kolo-partneriv-v-afrytsi/?fbclid=IwY2xjawLV_ldeHRuA2FlbQIxMABicmlkETFwDncOUUxuVlhPdoNxcU11AR7D3x_JPYopy7nO9rSeVaP37D8DSS3SQ8euVZ3PNllf9-CNCAfEGoSodYRg_aem_XjQzmwJo1NgWI1_wO2Yaw (accessed: 10.07.2025).
- Yurkivskyi, V. (2001). *Regional Economic and Social Geography. Foreign Countries*. Kyiv: Lybid. [In Ukrainian]. [Юрківський, В. М. (2001). *Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни*. Київ : Либідь.].
-